

Anonimizirana verzija

Prijevod

C-685/21 – 1

Predmet C-685/21

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

15. studenoga 2021.

Sud koji je uputio zahtjev:

Oberster Gerichtshof (Austrija)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

21. listopada 2021.

Tužitelj:

YV

Tuženik:

Stadtverkehr Lindau (B) GmbH

Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud, Austrija) [*omissis*] u predmetu tužitelja YV [*omissis*] protiv tuženika Stadtverkehr Lindau (B) GmbH, Lindau, [*omissis*] Njemačka, [*omissis*] radi iznosa od 58 710 eura [*omissis*] i utvrđenja (vrijednost spora iznosi 10 000 eura), u pogledu izvanredne revizije koju je tužitelj podnio protiv rješenja od 18. ožujka 2021., broj predmeta 1 R 5/21a-12, koje je donio Oberlandesgericht Innsbruck (Visoki zemaljski sud u Innsbrucku, Austrija) kao žalbeni sud i kojom je potvrđeno rješenje Landesgerichta Feldkirch (Zemaljski sud u Feldkirchu, Austrija) od 28. prosinca 2020., broj predmeta 45 Cg 72/20t-5, [*omissis*] donio je

rješenje:

1. U skladu s člankom 267. UFEU-a Sudu Europske unije upućuje se sljedeće prethodno pitanje:

Je li osiguravatelj u smislu članka 11. stavka 1. i članka 13. stavka 2. Uredbe (EU) br. 1215/2012 o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih

odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (preinačena) i poduzeće koje nije društvo za osiguranje, ali koje je zbog odstupanja u pogledu obveze osiguranja u smislu članka 5. stavka 1. Direktive 2009/103/EZ u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti (kodificirana verzija) na temelju primjenjivog prava u svojstvu „kvazi-osiguravatelja” za motorna vozila u svojem vlasništvu odgovorno kao osiguravatelj u skladu s odredbama zakonodavstva o osiguranju?

2. [omissis] [prekid postupka]

Obrazloženje:

1. Činjenice

- 1 Tužitelj s boravištem na području nadležnosti prvostupanjskog suda teško je ozlijeđen 30. srpnja 2019. u Lindau (Njemačka) u nezgodi u kojoj je sudjelovao autobus u tuženikovu vlasništvu. Tuženik je javni gradski prijevoznik koji je na temelju članka 2. stavka 1. točke 5. njemačkog Pflichtversicherungsgesetzes (Zakon o obveznom osiguranju, u daljnjem tekstu: dPflVG) oslobođen obveze sklapanja osiguranja od građanskopravne odgovornosti.

2. Argumenti stranaka

- 2 Tužitelj od tuženika zahtijeva naknadu štete. Sporno je pitanje imaju li austrijski sudovi međunarodnu nadležnost.
- 3 Tužitelj se poziva na članak 13. stavak 2. u vezi s člankom 11. stavkom 1. točkom (b) Uredbe (EU) br. 1215/2012 (u daljnjem tekstu: Uredba Bruxelles I.a). Točno je da tuženik nije društvo za osiguranje. Međutim, tuženik je kao lokalni pružatelj usluga prijevoza na temelju njemačkog prava izuzet od obveznog osiguranja. Stoga je tuženik na temelju njemačkog prava za štete obuhvaćene obvezom osiguranja odgovoran na isti način kao i za štete obuhvaćene obvezom sklapanja osiguranja od građanskopravne odgovornosti. Zbog toga treba biti moguće i podnošenje izravne tužbe u skladu s nadležnošću u stvarima koje se odnose na osiguranje.
- 4 Tuženik zahtijeva da se tužba odbije. Smatra da nije društvo za osiguranje zbog čega nisu primjenjive odredbe Uredbe Bruxelles I.a koje se odnose na osiguranje. Na to ne može utjecati odstupanje u pogledu obveze osiguranja.

3. Dosadašnji postupak

- 5 Prvostupanjski sud odbio je tužbu zbog nepostojanja međunarodne nadležnosti. Nadležnost u skladu s člankom 13. stavkom 2. u vezi s člankom 11. stavkom 1.

točkom (b) Uredbe Bruxelles I.a obuhvaća samo tužbe protiv društava za osiguranje, a ne, kao u ovom slučaju, tužbu protiv vlasnika.

- 6 Žalbeni sud potvrdio je tu odluku. Slaže se sa stajalištem prvostupanjskog suda da tužba podnesena protiv vlasnika vozila koje je sudjelovalo u nezgodi nije stvar koja se odnosi na osiguranje u smislu Uredbe Bruxelles I.a. Činjenica da se na tuženika ne primjenjuje obveza osiguranja ne dovodi do drukčije ocjene.
- 7 Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud) treba odlučiti o reviziji koju je podnio tužitelj, a kojom nastoji postići donošenje odluke kojom se potvrđuje nadležnost. Tužitelj također smatra da je u skladu s člankom 13. stavkom 2. u vezi s člankom 11. stavkom 1. točkom (b) Uredbe Bruxelles I.a nadležan sud mjesta u kojem tužitelj ima domicil. Zbog odstupanja u pogledu obveze osiguranja sam je tuženik u skladu s njemačkim pravom odgovoran kao osiguravatelj, a tužitelj je u odnosu na tuženika „slabija” stranka u smislu sudske prakse Suda. To treba imati učinak i u pogledu prava o nadležnosti jer u suprotnom postoji opasnost od proturječnosti.

4. Pravna osnova

- 8 4.1. Članak 11. stavak 1. točka (b) i članak 13. stavak 2. Uredbe (EU) br. 1215/2012 o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (Uredba Bruxelles I.a) glase:

Članak 11.

1. Osiguravatelj s domicilom u državi članici može biti tužen:

(b) u drugoj državi članici, u slučaju tužbi koje podnose ugovaratelj osiguranja, osiguranik ili korisnik osiguranja, pred sudovima mjesta u kojem tužitelj ima domicil;

Članak 13.

2. Članci 10., 11. i 12. primjenjuju se na tužbe koje podigne oštećena stranka izravno protiv osiguravatelja, ako je takva izravna tužba dopuštena.

- 9 Iz tih odredbi, koje su se već navodile u Uredbi (EZ) br. 44/2001 (Uredba Bruxelles I), Sud Europske unije u ustaljenoj sudskoj praksi zaključuje da oštećena stranka može u mjestu svojeg domicila podnijeti izravnu tužbu protiv osiguravatelja od građanskopravne odgovornosti protivne stranke koja je sudjelovala u nezgodi, kad je ta tužba moguća u skladu s primjenjivim pravom (C-463/06, *Odenbreit* i C-340/16, *KABEG*).
- 10 4.2. Tuženik je na temelju članka 2. stavka 1. točke 5. njemačkog dPflVG-a izuzet od obveznog osiguranja. U skladu s tom odredbom, članak 1. dPflVG-a (odnosno propisivanje obveze osiguranja) ne primjenjuje se na:

5. pravne osobe, koje primaju naknadu štete u okviru građanskopravne odgovornosti koja je na temelju članka 3. stavka 1. točke 4. Zakona o nadzoru društava za osiguranje izuzeta od nadzora društava za osiguranje.
- 11 U toj se odredbi upućuje na članak 3. stavak 1. točku 4. njemačkog Versicherungsaufsichtsgesetza (Zakon o nadzoru društava za osiguranje). U skladu s tom odredbom, nadzoru ne podliježu:

4. savez općina i udruženja općina bez pravne osobnosti ako je njihov cilj raspodjelom nadoknaditi štetu koja proizlazi iz rizika povezanih s njihovim članovima i poduzećima koja posluju u svrhu pružanja javnih usluga i u kojima član ili više članova općine ili, u slučajevima navedenim u podtočki (b), druga tijela lokalne vlasti drže udjele od najmanje 50 %, a te su štete sljedeće: [...]

(b) štete koje proizlaze iz posjedovanja motornih vozila,

[...]

- 12 To odstupanje obično obuhvaća općinske prijevoznike koji za svoja vozila ne sklapaju osiguranje od građanskopravne odgovornosti, nego osnivanjem saveza s drugim općinama štetu nadoknađuju na temelju postupka raspodjele i na taj način međusobno dijele rizik [omissis]. Na temelju „naknade štete u okviru građanskopravne odgovornosti” mogu se ostvariti potraživanja koja članovi imaju međusobno, dok oštećena stranka od tog saveza (bez pravne osobnosti) ne može isticati nikakvo potraživanje.
- 13 4.3. U slučaju odstupanja u pogledu obveze osiguranja člankom 2. stavkom 2. dPflVG-a predviđa se sljedeće (podcrtane dijelove istaknulo je vijeće):

(2) Vlasnici vozila koji su na temelju stavka 1. točaka 1. do 5. oslobođeni obveze osiguranja, ako im na temelju osiguranja koje su sklopili i koje je u skladu s odredbama ovog zakona nije pruženo pokriće osiguranjem od građanskopravne odgovornosti, odgovorni su za vrste šteta navedene u članku 1. za vozača i ostale osobe koji su obuhvaćeni pokrićem u okviru osiguranja od građanskopravne odgovornosti sklopljenim na temelju ovog zakona na isti način i u istom opsegu kao i osiguravatelj u slučaju postojanja takvog osiguranja od građanskopravne odgovornosti. Obveza je ograničena na utvrđeni najniži iznos osiguranja. Ako nastane tjelesna ozljeda i oštećenje stvari, vlasnik vozila odgovoran je prema trećoj osobi i ako vozač namjerno i nezakonito prouzroči nastupanje činjenice za koju odgovara trećoj osobi. Članak 12. stavak 1. druga do peta rečenica primjenjuje se pod istim uvjetima. Odredbe članka 100. do 124. Zakona o ugovorima o osiguranju i članka 3. i 3.b te Uredbe o obveznom osiguranju motornih vozila valja primjenjivati po analogiji. Ako vlasnik vozila ispunjava obveze u skladu s prvom rečenicom, može primjenom po analogiji članka 116. i 124. Zakona o ugovorima o osiguranju tražiti povrat troškova ako postoji osiguranje u kojem osiguravatelj nije odgovoran u odnosu na

vozača ili ostale osobe obuhvaćene osiguranjem; u ostalim se slučajevima isključuje mogućnost vlasnika vozila da od tih osoba ostvari povrat troškova.

- 14 Stoga odstupanje u pogledu obveze osiguranja dovodi do toga da je vlasnik odgovoran u odnosu na oštećenu stranku kao osiguravatelj od građanskopravne odgovornosti i zbog toga se u Njemačkoj smatra „kvazi-osiguravateljem”, „vlastitim društvom za osiguranje” ili „samoosiguravateljem”. Ta odgovornost nastaje odatno uz onu koju ima kao vlasnik i zamjenjuje odgovornost koju inače ima osiguravatelj od građanskopravne odgovornosti [*omissis*].
- 15 4.4. Odredba o odstupanju u pogledu obveze osiguranja koja se navodi u članku 2. dPflVG-a temelji se na članku 5. stavku 1. Direktive 2009/103/EZ u odnosu na osiguranje od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila i izvršenje obveze osiguranja od takve odgovornosti (Direktiva o osiguranju od građanskopravne odgovornosti u pogledu upotrebe motornih vozila). Ta odredba glasi (podcrtane dijelove istaknulo je vijeće):

1. Država članica može odstupiti od članka 3. u pogledu određenih fizičkih ili pravnih osoba, javnih ili privatnih; popis tih osoba sastavlja dotična država i dostavlja ga drugim državama članicama i Komisiji.

Država članica koja tako odstupa poduzima odgovarajuće mjere kako bi osigurala isplatu naknade štete za svaku štetu ili ozljedu koju na njezinu području ili na području drugih država članica prouzroče vozila koja pripadaju takvim osobama.

Ona posebno određuje instituciju ili tijelo u zemlji u kojoj se dogodi šteta ili ozljeda odgovorno za isplatu naknade štete oštećenim osobama u skladu sa zakonima te države u slučajevima u kojima se ne primjenjuje članak 2. točka (a).

Ona dostavlja Komisiji popis osoba izuzetih iz obveznog osiguranja i institucija i tijela koja su odgovorna za naknadu štete.

Komisija objavljuje taj popis.

5. Prethodno pitanje

- 16 5.1. Iz teksta članka 10. i sljedećih članaka Uredbe Bruxelles I.a jasno proizlazi da te odredbe obuhvaćaju samo „stvari koje se odnose na osiguranje”. To se primjenjuje i na izravnu tužbu protiv osiguravatelja od građanskopravne odgovornosti u skladu s člankom 13. stavkom 2. u vezi s člankom 11. stavkom 1. točkom (b) Uredbe Bruxelles I.a. Stoga se ta odredba ne primjenjuje na tužbe protiv vlasnika (austrijski Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud) 2 Ob 189/18k SZ 2018/89; konačno i Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka) VI ZR 279/14). To je također u skladu s ciljem posebnih odredbi o stvarima koje se

odnose na osiguranje i koje je istaknuo Sud, a u skladu s kojima (svakoj) stranci protivnoj osiguravatelju kao obično slabijoj stranci treba odobriti posebnu zaštitu u pogledu nadležnosti (C-412/98, *Grupa Josi*, t. 64.; C-463/06, *Odenbreit*, t. 28.; C-340/16, *KABEG*, t. 28. i C-106/17, *Hofsoe*, t. 40.).

- 17 5.2. Međutim, tužitelj u ovom slučaju od tuženika ne zahtijeva naknadu štete u svojstvu vlasnika motornog vozila. Naprotiv, tužitelj se poziva na činjenicu da je tuženik na temelju njemačkog prava zbog odstupanja u pogledu obveze osiguranja odgovoran kao osiguravatelj od građanskopravne odgovornosti. U skladu s člankom 2. stavkom 2. dPflVG-a po analogiji osobito treba primijeniti odredbe njemačkog Zakona o ugovorima o osiguranju (u daljnjem tekstu: VVG) koje se odnose na osiguranje od građanskopravne odgovornosti (članci 100. do 112. VVG-a) i obvezno osiguranje (članci 113. do 124. VVG-a).
- 18 5.3. Stoga se postavlja pitanje primjenjuje li se i u ovom slučaju nadležnost u skladu s člankom 13. stavkom 2. u vezi s člankom 11. stavkom 1. točkom (b) Uredbe Bruxelles I.a.
- 19 (a) Tumačenje koje se temelji na tekstu navedenih odredbi može dovesti do toga da se „osiguravateljem” smatraju samo osobe koje stvarno upravljaju društvom za osiguranje. To u ovom slučaju nije točno, s obzirom na to da je tuženik odgovoran samo kao osiguravatelj, ali ne pruža usluge osiguranja drugim osobama. Zbog toga se također može smatrati da oštećena stranka u nezgodi u odnosu na tuženika, koji je društvo s ograničenom odgovornošću koje pruža usluge gradskog prijevoza, nije „obično” slabija stranka.
- 20 (b) Međutim, tekst članka 13. stavka 2. u vezi s člankom 11. stavkom 1. točkom (b) Uredbe Bruxelles I.a ne isključuje mogućnost da se „osiguravateljem” smatra svaka osoba koja je u skladu s primjenjivim (odnosno u ovom slučaju s njemačkim) pravom odgovorna na temelju pravila zakonodavstva o osiguranju.
- 21 U prilog tome ide sustavno tumačenje: obvezom osiguranja na temelju Direktive 2009/103/EZ kao i nadležnošću suda mjesta u kojem tužitelj ima domicil na temelju članka 13. stavka 2. u vezi s člankom 11. stavkom 1. točkom (b) Uredbe Bruxelles I.a isto tako nastoji se zaštititi oštećena stranka: obvezom osiguranja treba zajamčiti da oštećena stranka primi naknadu neovisno o štetnikovu financijskom stanju. Nadležnost suda mjesta u kojem tužitelj ima domicil treba olakšati ostvarivanje tog prava u slučajevima s prekograničnim učinkom. Stoga su te odredbe prava Unije sadržajno povezane i u tom su pogledu dosljedne.
- 22 Iako članak 5. stavak 1. Direktive 2009/103/EZ državama članicama omogućuje da predvide odstupanja u pogledu obveze osiguranja, te države ipak moraju osigurati da oštećena stranka, unatoč tomu, primi naknadu štete. Očito je da se temelji na ocjeni zakonodavca Unije da odstupanje u pogledu obveze osiguranja ne smije dovesti do toga da se oštećena stranka u nezgodi dovede u nepovoljniji položaj. To se u njemačko pravo (u pogledu ovog slučaja) prenosi na način da (a) odstupanje od obveze osiguranja pretpostavlja pokriće rizika obveznopravnom

„naknadom štete u okviru građanskopravne odgovornosti” tako da za oštećenu stranku, kao u slučaju pokrića osiguranjem, ne nastaje rizik nesolventnosti štetnika i da (b) oštećena stranka može zahtijevati da joj vlasnik koji je izuzet od obveze osiguranja nadoknadi štetu u svojstvu osiguravatelja. Time se osigurava materijalnopravna zaštita oštećene stranke i u slučaju odstupanja u pogledu obveze osiguranja, i to neovisno o pitanju ima li oštećena stranka boravište u Njemačkoj ili nekoj drugoj državi.

- 23 Suprotno tomu, ako se članak 13. stavak 2. u vezi s člankom 11. stavkom 1. točkom (b) Uredbe Bruxelles I.a tumači na način da su time obuhvaćene samo tužbe protiv društava za osiguranje, odstupanje u pogledu obveze osiguranja moglo bi u slučajevima s prekograničnim učinkom ugroziti zaštitu oštećene stranke u pogledu nadležnosti. Mogućnost ostvarivanja prava u tužiteljevu domicilu u ovom slučaju ovisi o pitanju je li u pogledu protivne stranke koja je sudjelovala u nezgodi riječ o autobusu koji je osiguran od građanskopravne odgovornosti ili o autobusu za gradski prijevoz koji je izuzet od obveze osiguranja. To bi dovelo do gubitka usklađenosti odredbi o obvezi osiguranja i međunarodnoj nadležnosti koja inače postoji.
- 24 Zbog toga, također na temelju načela dosljednosti prava Unije (članak 7. UFEU-a), ocjenu zakonodavca na kojoj se temelji članak 5. stavak 1. Direktive 2009/103/EZ treba uzeti u obzir i prilikom tumačenja članka 13. stavka 2. u vezi s člankom 11. stavkom 1. točkom (b) Uredbe Bruxelles I.a. Stoga odstupanje u pogledu obveze osiguranja ni u ovom slučaju ne bi trebalo dovesti do toga da se oštećena stranka u nezgodi dovede u nepovoljniji položaj. To se u ovom slučaju može provesti na način da se „osiguravateljem” smatra svaka osoba koja je na temelju primjenjivog prava u slučaju odstupanja u pogledu obveze osiguranja odgovorna kao osiguravatelj.
- 25 Ujedno, u tom se pogledu tužitelj zaista može smatrati (obično) „slabijom strankom” u smislu sudske prakse Suda Europske unije. Točno je da je moguće da tuženik, za razliku od društva za osiguranje, nema vlastitu organizaciju za likvidaciju štete. Međutim, „naknada štete u okviru građanskopravne odgovornosti” (odnosno raspodjela rizika na nekoliko općina) tuženiku omogućuje da nadoknadi i štete većeg iznosa a da pritom nije ugrožena njegova ekonomska egzistencija. Stoga se u ekonomskom pogledu nalazi u znatno boljem položaju nego prosječna oštećena stranka koja ovisi o isplati naknade.
- 26 5.4. Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud) zbog potonjih razloga skloniji je smatrati da i na ovaj slučaj treba primijeniti nadležnost suda mjesta u kojem tužitelj ima domicil u skladu s člankom 13. stavkom 2. u vezi s člankom 11. stavkom 1. točkom (b) Uredbe Bruxelles I.a. Međutim, moguće je i drukčije tumačenje. Stoga je Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud) kao sud posljednjeg stupnja dužan uputiti zahtjev za prethodnu odluku.

6. Prekid postopka

[*omissis*]

Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud)

Beč, 21. listopada 2021.

[*omissis*]

RADNI DOKUMENT